

סמינר המקדש - אדר א' תשע"ט הקטורת בביתו

ב"ה

בחד קטירנא

פתח רבי שמעון ואמר, (שיר השירים ז) אני לדודי ועלי תשוקתו. כל יומין דאתקטרנא בהאי עלמא, בחד קטירא אתקטרנא ביה בקודשא בריך הוא, ובגין כך השתא ועלי תשוקתו. דהוא וכל סיעתא קדישא דיליה, אתו למשמע בדחיה, מלין סתימין, ושבחה דעתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין, פריש ואתפרש מכלא, ולא פריש, דהא כלא ביה מתדבק, והוא מתדבק בכלא הוא כלא. (זהר - פתיחת האדרא זוטא)

1. כל מעשה הקטורת בביתו

סקירה והצגת שימוש הקטורת בביתו"ק במהלך השנה:
מקורה. 11 סממני הקטורת. אז והיום. מקורם זיהוי. ע"פ פירוש משניות לרמב"ם
בכל יום הקטרה בכל יום בבוקר ובערב בהיכל המקדש.
יום הכיפורים. קטורת דקה מן הדקה. בקודש הקודשים.
שבת קודש הקטרת הלבנה על מערכה שנייה במזבח החיצון.

2. הקטורת כמבחן אישיות

המזבחות ושיוכותם לאדם - ועשית מזבח מקטר קטורת. כפי הנראה שב' מזבחות אלו נערכו שניהם לכפר על הנפש החוטאת.. (כלי יקר - שמות ל,א)
מרדכי - מירא דכיא - כי הנה במשכן היו ב' פעמים מור אחד בשמים ראש מר דרור שבשמן המשחה, הב' בסממני הקטרת מור וקציעה.. (ליקוטי תורה נשא כא,א)

ריח הקטורת - מכיוון שבמקום הקדוש שוחטים כל יום בהמות רבות, חותכים ושורפים בשר ורוחצים קרביים כו' (מורה נבוכים ג, מה)

והנה מעלת הריח הוא שמגיע בעצם הנפש .. (מאמר כי תשא תשכ"ח)

עוצמת הקטורת - בְּשַׁנְת־מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ, וְאַרְאֶה אֶת־ד' יָשֵׁב עַל־כֶּסֶּא רָם וְנָשָׂא; .. (ישעיהו ו)

הקב"ה לכנסת ישראל - אָנִי יִשְׁנֶה וְלִבִּי עֵר קוֹל דְּדוֹדִי דוֹפֵק פְּתָחִי לִי אַחֲתֵי רַעֲיָתִי יוֹנְתֵי תַמְתֵּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא טַל קְנֻצוֹתַי רְסִיסֵי לְיָלָה. פִּשְׁטֵתִי אֶת כְּתַנְתִּי אֵיכָכָה אֲלַבְּשֶׁנָּה רַחֲצֵתִי אֶת רַגְלֵי אֵיכָכָה אֲטַנְּפָם. (שה"ש ה,ג)

תניא - אָךְ אָף עַל פִּי כֵן אֶמְרוּ: תִּפְלֵה אוֹ שְׂאֵר בְּרַכָּה בְּלֵא כְּנָה, הֵן כְּגוֹף בְּלֵא נְשָׁמָה. (תניא פרק לח)

3. המזבח הפנימי והחיצון - האשה כמרכז החיים

משל בת מלך בחשאי אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער (פסחים נו).

תוקף המזבח המזבח כמרכז המקדש. מקריבין אף על פי שאין בית (הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"ו הי"ד-טז)

כוחות הנפש לשם ייחוד קודשא בריך הוא המקור הקדום ביותר לאמירת תפילת לשם ייחוד הוא. משמעות חיבור מוח ולב דרך מיצר הגרון והשפעתם על הלבושים. (ספרו של המקובל רבי אליהו די וידאש", ראשית חכמה").

ייחוד עליון / תחתון תיאור יהודי משני סוגי הנפש. (תניא ח"ב, קונטרס עץ חיים אדמו"ר רש"ב)

שילוב שני המזבחות נותן את הכוח לבנות בית איתן.

4. "תיכון תפילתי קטורת - לבעל החוטם אני מתפלל"

סיפור האדמו"ר החסידי רבי מנדל מהורודוק (1733- 1788)

סדר חושים ראה שמיעה (רחוק) ריח חוש קרוב עד רחוק - מגיע עד העצם. (מאמר כי תשא תשכ"ח)

מהות החוטם מאמר חז"ל בגמרא במסכת יומא (פה:), שהטעם שאנו מחוייבים לחלל את השבת על מי שנשקפת

סכנה לחייו, .. וכיצד בודקים..חי או מת? על ידי בדיקת הנשימות, שלחן ערוך (סי' שכט)

סמינר המקדש - אדר א' תשע"ט **הקטורת בביתו**

5. קטורת דקה – המאיץ של החיים

נרנח"י – דרגות הנשמה. הצדיקים הנושאים את הדרגות של כללות ישראל (**זוהר וחסידות**) ה' עבודות דיום הכיפורים (**יומא**) יסודות ומידות כל כלי **ההיכל** היו קשורים עם **אש ועולם הצומח**. משמעות הדברים בחינוך ומשפחה. **דקה מן הדקה** מהות הקטורת אותיות - עבודה האחרונה דווקא במזבח הפנימי כל פעולות החיים עם יחידה

6. מדוע מקריבים חלבנה בקטורת? בראייה פנימית

כל תענית שאין בה ממושעי ישראל א"ר חנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קטרת (**כריתות ו:**) **בחיבור עם הטוב נתהפכת החלבנה** - ...ואחר כך כתיב 'וריח לו כלבנון', והוא על דרך מה שאמרו (עירובין כא ע"ב) 'הדודאים נתנו ריח' אלו ואלו עתידין שיתנו ריח. והוא, שאף התאנים הרעות .. (**פרי צדיק ויצא, י**) **כל סממני הקטורת קשורים בניצחון הלעומת זה** ולא רק שהמור הוא מלעו"ז, אלא שכל אחד ואחד מסממני הקטרת קשור עם ענין הלעו"ז, שהרי בקטרת דוקא י"א סממנים (ואם חסר א' כו'), ... (**מאמר כי תשא תשכ"ח**) **תפילת המנחה** ישנו גם ענין הקטרת עכשיו, שזהו ענין תפלת מנחה, שנקראת מנחת קטרת, וכמבואר בהדרושים המבארים מעלת תפלת המנחה על שאר התפלות, ואף אלי' ואף אלי' לא נענה אלא בתפלת המנחה **תיקון השבירה** ועיקר הבירורים הוא במו"ס דהיינו בירור עולם התיקון מעולם התהו (**ליקוטי תורה בהעלותך - לא, א**)

פסחים נו.

ת"ר כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואנן מאי טעמא אמרין ליה כדדריש ר' שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל) בראשית מט. א (ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער התחילו עבדיה להביא בחשאי אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין ובנהרדעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה בחשא:

בענין "מקריבין אף על פי שאין בית"

הרמב"ם כתב (הל' בית הבחירה פ"ו ה"ד-טז) לענין בית המקדש השני - שנתקדש על ידי עזרא הנביא, ש"לא במעשיו נתקדש המקום, שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים (-וא"א לקדשו כי אם ע"י מלך ואורים ותומים, ע"ש הל' יא), ובמה נתקדשה, בקדושה ראשונה שקדשה שלמה, שהוא קידש העזרה וירושלים לשעתן וקידשן לעתיד לבא. לפיכך, מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בניו... ולמה אני אומר במקדש וירושלים - קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, ובקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיו"ב לא קדשה לעתיד לבוא, לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה, ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר (ויקרא כו, לא) 'והשמותי את מקדשיכם', ואמרו חכמים אע"פ ששמומין - בקדושתן הן עומדים, אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוש רבים, וכיון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכבוש ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית, שהרי אינה מן ארץ ישראל..."

אחד המקורות בש"ס לדין זה, שמקריבין אע"פ שאין בית, הוא בסוגייתנו (סב ע"א): **(אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, שלשה נביאים (חגי זכריה ומלאכי, רש"י) עלו עמהם מן הגולה, אחד שהעיד להם על המזבח, ואחד שהעיד להם על מקום המזבח, ואחד שהעיד להם שמקריבין אע"פ שאין בית. ... וכתבו בתוס' (ד"ה אחד שמקריבין): "דקדושת בית קידשה לשעתה ולעתיד, ולא דמי לקדושת הארץ דקי"ל דבטלה כדמוכח בפ"ק דחולין (ו: גבי בית שאן, שיש חילוק ביניהם כדפרישית לעיל (סא. ד"ה מאי!))**

הראב"ד שם על אתר משיג על הרמב"ם בזו הלשון: "אמר אברהם, סברת עצמו היא זו, ולא ידעתי מאין לו, ובכמה מקומות במשנה (עי' מע"ש פ"א מ"ה) 'אם אין מקדש ירקב', ובגמרא (ב"מ נג:): אמרו 'דנפול מחיצות', אלמא למ"ד קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא, לא חלק בין מקדש לירושלים לשאר ארץ ישראל, ולא עוד, אלא שאני אומר שאפילו לרבי יוסי דאמר קדושה שניה קדשה לעתיד לבא, לא אמר אלא לשאר אר"י, אבל לירושלים ולמקדש לא אמר, לפי שהיה יודע עזרא שהמקדש וירושלים עתידים להשתנות ולהתקדש קידוש אחר עולמי בכבוד י"י לעולם. כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו, לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת" (ועי' רב"ז שם בארוכה)

והנה, לדעת הרמב"ם וההולכים בעקבותיו ש"מקריבין אע"פ שאין בית", יש לדון האם יש חובה ומצוה להקריב, או שאינה אלא רשות, ומדברי החינוך (מצוה תמ - מצוה להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה ולא בחוץ") למדנו שהיא רשות, שכתב: "שנצטוינו להקריב כל קרבן בבית המקדש ולא בחוץ, ועל זה נאמר (דברים יב, יד) 'כי אם במקום אשר יבחר ה' וגו' שם תעלה עולותיך ושם תעשה כל אשר אנכי מצוך'... ונוהגת מצוה זו בזכרים ונקבות, בכל מקום ובכל זמן, ארצה לומר, שהעובר על זה אפילו בזמן הזה והקריב קרבן חוץ לבית הבחירה שהוא מבטל עשה זה, ועובר על לאו הבא על זה... אבל אין הכוונה לומר שיהיה עלינו חיוב להקריב קרבן בביהמ"ק עכשיו שהוא חרב, זה דבר ברור הוא."

בספר קהלות יעקב (זבחים ס"י לא, ע"ז ס"י ז) כתב לתרץ עפ"י דברי החינוך כמה קושיות בענין זה, דהנה הרמב"ם פסק (פ"א מהל' איסורי המזבח ה"ז): "המטיל מום בקדשים, כגון שסימא עינו או קטע ידו לוקה, שהרי נאמר בקרבן (ויקרא כב, כא) 'כל מום לא יהיה בו', מפי השמועה למדו שזה אזהרה שלא יתן בו מום, ואינו לוקה אלא בזמן שבהמ"ק קיים, שהרי היה ראוי לקרבן ופסלו, אבל בזמן הזה אע"פ שעבר בלא תעשה אינו לוקה" (והמקור הוא במס'

סמינר המקדש - אדר א' תשע"ט הקטורת בביתו

ע"ז יג:), וכענין זה פסק (פ"א מהל' בכורות הי"ז) גם לענין בכורות בזמן הזה שנחשבים כממון כהן, ולא כבזמן הבית שאינו נחשב ממון כהן, וז"ל: "הבכור אין פודין אותו... וכן אין מוכרין אותו כשהוא תם, שכיון שהוא עומד לקרבן אין לכהן בו זכות כדי למוכרו, ובזמן הזה שאין בית, הואיל והוא עומד לאכילה, הרי הוא מותר למוכרו, ואע"פ שהוא תמים בין לכהן בין לישראל" (והמקור הוא בתמורה ז:), ונתקשו האחרונים, איך עולים פסקיו הללו של הרמב"ם, שבזה"ז נחשבים הקרבנות כמי שאינם ראויים להקרבה בין לענין הטלת מום בקדשים ובין לענין בכור שנחשב לממון כהן, ביחד עם מה שפסק ש"מקריבים אע"פ שאין בית", הלא אם "מקריבים אע"פ שאין בית", מן הראוי שיהיו כל הקדשים נחשבים כמי שראויים להקרבה - לענין כל הדינים היוצאים מזה. האחרונים האריכו בענין זה, וקצר המצע מהשתרע להביא את דבריהם בארוכה (עי' שו"ת יהושע יו"ד סי' לז ולה; מנ"ח מצוה יח אות ט ומצוה רפב אות יז; שו"ת חת"ס יו"ד סי' שו וסי' שיח; שו"ת חוט המשולש סי' שי; אבן האזל על הרמב"ם בהל' איסורי המזבח ועוד)

הקהלות יעקב תי' עפ"י האמור שבזה"ז אין חובה להקריב גם לשי' הרמב"ם, ולכן יתכן שאין הקרבנות נחשבים כמי שראויים להקרבה, כי גם אם אמנם שמקריבים קרבנות - באופן שבני ישראל יבנו מזבח עם כל דיניו ויעמידוהו במקום המזבח (עי' רמב"ם פ"ב מהל' ביה"ב ה"ד), אכן, הקרבנות אינם נחשבים ראויים להקרבה אלא כשהם מיוחדים ועומדים להקרבה, וכל עוד שאין מצוה וחובה להקריב קרבנות אינם נחשבים כמי שהם עומדים להקרבה (ועעו"ש שתמה בדברי החינוך, מנין המקור לדבריו שאין חובה להקריב בזה"ז).

זמן קצר לאחר שהגיע לארץ הקודש האדמו"ר החסידי רבי מנדל מהורודוק (1733-1788), עלה איש על הר הזיתים ותקע בשופר. השמועה התפשטה במהירות כי קריאת השופר מבשרת את בואו של המשיח. כשדבר זה הגיע לרב מנדל, הוא פתח את החלונות לרווחה והריח את האוויר. הוא סגר בעצב את החלונות והעיר, "אני לא מריח את המשיח"

בשובו של הסיפור הזה, שואלים החסידים לעתים קרובות: מדוע צריך הרב מנדל לפתוח את החלון כדי להריח את האוויר בחוץ כדי לדעת אם המשיח הגיע? למה הוא לא יכול להריח את האוויר בחדר שלו? הרב מנדל - היו מסבירים – הריח את האוויר כדי לקבוע אם סימן ההיכר של התקופה המשיחית, הגלוי של האלוקי נוכח. לכן הוא הריח את האוויר החיצוני, שכן בחדרו הגלוי האלוקי כבר נוכח!

וכיצד בודקים את האדם לדעת אם עוד הוא חי או מת? על ידי בדיקת הנשימות, שאם עוד מורגשות נשימות סמוך לחטמו (לאף), סימן הוא שעוד יש בו חיות, כמו שנאמר "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו", אבל אם אנו רואים שאינו נושם כבר, סימן הוא שכבר מת, ואין מחללים עליו את השבת. וכן פסקו הפוסקים ומרן השלחן ערוך (סי' שכט)

הנה נודע מאמר חז"ל בגמרא במסכת יומא (פה:), שהטעם שאנו מחוייבים לחלל את השבת על מי שנשקפת סכנה לחייו, הוא מפני שכדאי הדבר לחלל עליו שבת אחת, בכדי שישמור שבתות הרבה. ואם כן לכאורה משמע, שכל מה שאנו מצווים לחלל שבת על חולה, זהו דוקא במי שיש תקוה שיוכל לחיות עוד זמן ארוך, שיוכל לשמור שבת, אבל מי שהדבר ברור שגם אם יחיה, לא יוכל לחיות אלא זמן קצר, או שיהיה מחוסר הכרה, אין לחלל עליו את השבת, הואיל ולא שייך בו טעם זה שישמור שבתות הרבה.

אולם באמת אין הדבר כן, והסכמת הפוסקים שאף לצורך חיי שעה מחללים את השבת, ומה שאמרו בגמרא "חלל עליו שבת אחת בכדי שישמור שבתות הרבה", אין זה אלא להוספת טעם בלבד לענין חילול שבת על מי שיש בו סכנה, אבל לעולם אף אם הדבר ברור שלא יחיה אלא לפי שעה, חייבים לחלל עליו את השבת. ומרן הרב שליט"א האריך בזה בספרו לווית חן (עמ' קנ), והסביר דברי רבותינו בכמה אופנים, ואיך שיהיה להלכה יש לחלל שבת אף לצורך חיי שעה, ואף על הגוסס יש לחלל את השבת, הואיל ופיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה, ואי אפשר לשער חשיבות חיי שעה של נפש מישראל, שבכל רגע שיהודי חי, עוד הוא יכול לזכות לחיי נצח, על ידי הרהור תשובה ומעשים טובים, וגם אין לשער גודל הזכות בסבל היסורים של כל אדם בעולם, שהם מזככים את האדם לקראת בואו לחיי העולם הבא.

הקטורת כמבחן אישיות - דפי מקורות

המזבחות ושייכותם לאדם

ועשית מזבח מקטר קטורת. כפי הנראה שב' מזבחות אלו נערכו שניהם לכפר על הנפש החוטאת כי מזבח הנחושת, בא לכפר על חלקי החומר והגוף הנגוף באבן החטא, ועליו מקריבים הבעלי חיים הבאים תמורתו כי יש להם דמיון אל חומר האדם ותמונת המזבח יוכיח כי זאת קומתו דמתה לקומת אדם בינוני ג' אמות, וכן הבהמות הנקריבים דומים אל נפש הבהמית שבאדם נפש תמורת נפש כי מטעם זה נאמר במנחת עני ונפש כי תקריב (ויקרא ב, א) כי אין בידו להקריב נפש הבהמה תמורת נפשו והוא מביא מנחת סולת על כן אמר הכתוב ונפש מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו.

אבל מ"מ גם הנשמה צריכה כפרה, אחרי אשר הוטמאה בגוף הנגוף הזה ואינה מתכפרת בנפש הבהמה כי אין דמיון זה לזה, כי רוח בני אדם עולה למעלה ורוח הבהמה יורדת למטה (קהלת ג, כא) ואיך תהיה נפש הבהמה הכלה ונפסד תמורה לנשמת אדם הקיימת לנצח, ע"כ צוה אל חי לעשות מזבח הקטרת, המעלה עשן וריח ניחוח לה' לכפר על רוח בני האדם העולה היא למעלה כעשן הקטורת והיא גם היא מקוטרת מור ולבונה (שיר ג, ו) של מעשים טובים. ולהורות נתן בלבבנו מ"ש (שמות ל, לו) ושחקת ממנה הדק רמז לנשמה דקה מן הדקה שצריכה גם היא כפרה כדי להעלותה אל מקום חוצבה, ומספר אמות מזבח זה יוכיח כי בו נאמר אמה ארכו ואמה רחבו. אמות יחידות לכפר בו על הנשמה שנקראת יחידה כמו שהקב"ה אחד כך היא יחידה, ואמתים קומתו. כי רוח בני האדם היא העולה למעלה למקומה בזולת מקום שיש לה תוך הגוף וזמן הקטרתו בבקר ובערב, כי הנשמה בבקר היא באה בילדותו זמן זריחת שמשו ובערב היא שבה אל אביה כימי נעוריה והלואי שתהא יציאה כביאה בלא חטא, ובא הקטורת בהטיבו את הנרות בבוקר, ובערב בהעלות את הנרות, ומראה הערב והבוקר אמת, כי הוא מתיחס לנר אלהים נשמת אדם כי הבוקר זמן הטבת נר אלהים נשמת אדם להטיב מעשיה ולנקות עצמה מכל חלודת אפר ובערב זמן שקיעת שמשו הוא זמן העלאת הנשמה אל מקום חוצבה ובא הקטרה זו לכפר על הנשמה כדי שתהא היציאה מן העולם בלא חטא כביאה.

וזר זה של מזבח, זה כנגד השכר של צדיקים לעה"ב, שנהנין מן זיו השכינה ועטרותיהם בראשם ועטרות לא נאמר אלא ועטרותיהם רמז לאותן עטרות שקנו בהר סיני באמרם נעשה ונשמע כדאיתא (בשבת פח) ומסיק שם בחורב טענום ובחורב פרקום וא"ר לקיש עתיד הקב"ה להחזירם להם כו' לכך ארז"ל (ברכות יז, א) ועטרותיהם בראשם אותן העטרות שנלקחו מהם ועתיד להחזירם להם, ומטעם זה נאמר כאן ונתת אותו לפני הפרוכת אשר על ארון העדות לפני הכפורת אשר על העדות, היינו מכוון כנגד הארון מבחוץ וכל זה בא להורות שזר של מזבח הקטורת מרמז על ועטרותיהם בראשם היינו זר התורה והכתר שניתן להם בחורב ופרקום ועתיד להחזירם להם. (כלי יקר - שמות ל, א)

מרדכי - מירא דכיא

כי הנה במשכן היו ב' פעמים מור אחד בשמים ראש מר דרור שבשמן המשחה, הב' בסמני הקטרת מור וקציעה. והענין כי המור נעשה מדם חיה שנק' ידוע כשנקרש הדם ונעשה בושם (ועמ"ש* מזה בד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא). והוא ענין אתכפיא ואתהפכא חשוכא לנהורא. וזהו ענין מור דסמני הקטרת שהוא ריח והעלאה ממטה למעלה וע"י העלאה זו מעורר המשכה מלמעלה למטה והוא מר דרור שבשמן המשחה שנק' מירא דכיא שהוא חכמת התורה שהוא ג"כ בחי' יראה עילאה. והמור שבקטרת שהוא אתכפיא ואתהפכא דחשוכא לנהורא הוא בחי' יראה תתאה והוא הגורם המשכת יראה עילאה... (ליקוטי תורה נשא כא, א)

סמינר המקדש - אדר א' תשע"ט הקטורת בביתו

מכיוון שבמקום הקדוש שוחטים כל יום בהמות רבות, חותכים ושורפים בשר ורוחצים קרביים - לו היו משאירים אותו במצב זה, היה ריחו בלי ספק ריח בתי-המטבחיים. לכן ציווה על הקטרת הקטורת בו פעמיים בכל יום בבוקר ובין הערביים, למען ייטב ריחו וריח בגדי כל המשרתים בו. אתה יודע את דברם (של חז"ל): מריחו היו מריחין את ריח הקטורת אף זה מקיים את יראת המקדש. אילו לא היה לו ריח טוב, כל שכן אילו היה ההיפך מזה, היתה התוצאה היפך הכיבוד, כי הנפש מתרווחת מאוד מריחות טובים ונמשכת אליהם, ומתכווצת מריחות רעים ובורחת מהם. (מורה נבוכים ג, מה)

מיריחו היו מריחים ריח פטום הקטורת.

אמר רבי אליעזר בן דגלאי, עזים היו לבית אבא בהר מכוור, והיו מתעטשות מריח פטום הקטורת. (משנה תמיד ג, ח)

והנה מעלת הריח הוא שמגיע בעצם הנפש, וע"כ בכח הריח, ודוקא ריח חזק, לעורר מהשינה, שזה בכח הריח דוקא ואי"ז בכח האכילה, ואדרבה, שאכילה גורמת לשינה, וע"כ איתא במס' יומא שהכ"ג צריך למעט באכילתו בערב יוה"כ, מפני שהמאכל מביא את השינה, משא"כ ריח מעורר מהשינה, מאחר שמגיע בעצם הנפש (מאמר כי תשא תשכ"ח)

עוצמת הקטורת

בשנת-מות המלך עזיהו, וְאָרְאָה אֶת-אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא רָם וְנֹשָׂא; וְשׁוּלָיו, מְלֵאִים אֶת-הַהִיכָל. ב שָׂרְפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד: בְּשֵׂתִים יְכַסֶּה פָּנָיו, וּבְשֵׂתִים יְכַסֶּה רַגְלָיו--וּבְשֵׂתִים יְעוּפֵף. ג וְקָרָא זֶה אֶל-זֶה וְאָמַר, קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת; מְלֵא כָל-הָאָרֶץ, כְּבוֹדוֹ. ד וַיִּנְעֻוּ אַמּוֹת הַסָּפִים, מִקּוֹל הַקּוֹרָא; וְהַבַּיִת, יִמְלֵא עָשָׁן. ה וְאָמַר אוֹי-לִי כִי-נִדְמִיתִי, כִּי אִישׁ טִמְא-שְׂפָתַי אֲנֹכִי, וּבְתוֹךְ עַם-טִמְא שְׂפָתַי, אֲנֹכִי יוֹשֵׁב: וְכִי, אֶת-הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת--רָאוּ עֵינָי. ו וַיַּעַף אֵלַי, אֶחָד מִן-הַשָּׂרְפִים, וּבְיָדוֹ, רֶצֶף; בְּמִלְקָחִים--לְקַח, מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ. ז וַיַּגַּע עַל-פִּי--וַיֹּאמֶר, הִנֵּה נָגַע זֶה עַל-שְׂפָתֶיךָ; וְסָר עֹנֶךָ, וְחִטְאַתְךָ תִּכָּפֵר. (ישעיהו ו)

הקב"ה לכנסת ישראל

אֲנִי יְשֻׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דֹּדָי דּוֹפֵק פְּתָחִי לִי אַחֲתֵי רַעֲיָתִי יוֹנְתֵי תַמְתֵּי שְׂרָאשִׁי נִמְלָא טַל קְוֹצוֹתֵי רְסִיסֵי לְיָלֵה. פּשטתֵי אַתְּ כַתְנַתֵּי אֵיכָה אַלְבִּישְׁנָה רַחֲצֵתִי אֶת רַגְלֵי אֵיכָה אֲטַנְפֵם. (שה"ש ה, ג)

תניא

אך אף על פי כן אמרו: תפלה או שאר ברכה בלא פונה, הן כגוף בלא נשמה. פרוש, כי כמו שכל הברואים שבעולם הזה, שיש להם גוף ונשמה, שהם נפש כל חי ורוח כל בשר איש, ונשמת כל אשר רוח חיים באפיו מכל בעלי חיים, וה' מחיה את כלם, ומהנה אותם מאין ליש תמיד באור וחיית שמשפיע בהם. שגם הגוף החמרי, ואפלו אבנים ועפר הדומים ממש, יש בו אור וחיית ממנו ויתברך, שלא יחזר להיות אין ואפס נשמה. (תניא פרק לח)

והנה שכר מצוה מצוה. פרוש, שמשכרה נדע מהותה ומדרגתה. ואין לנו עסק בנסתרות, שהם צדיקים הגדולים, שהם בבחינת מרובה. רק הנגלות לנו, שאחריהם כל אדם ימשך, לידע נאמנה מהות ומדרגת עבודת ה' בדחילו ורחימו בהתגלות לבו, הנמשכות מן הבינה ודעת בגדלת אין סוף ברוך הוא, מקומה בעשר ספירות דבריאה; ועבודה בדחילו ורחימו הטבעיים שבמחו, בעשר ספירות דיצירה. אבל עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו אפלו במחו בבחינת גלוי, דהינו לעורר האהבה הטבעית המסתרת בלב, להוציאה מההעלם והסתתרה הלב אל הגלוי, אפלו במחו ותעלמות לבו על כל פנים, רק היא נשארת מסתרת בלב כתולדתה כמו שהיתה קדם העבודה. הרי עבודה זו נשארת למטה בעולם הפרויד, הנקרא חיצוניות העולמות, ואין בה פח לעלות ולפלל ביחודו ויתברך, שהן עשר ספירות הקדושות. וכמו שכתוב בתיקונים, דבלא דחילו ורחימו לא פרחא לעלא, ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה'.

והיינו אפלו אם אינו עוסק שלא לשמה ממש, לשום איזו פניה חס ושלום, אלא כמו שכתוב³: "ותהי יראתם אתי מצות אנשים מלמדה". פרוש, מחמת הרגל שהרגל מקטנוותו, שהרגילו ולמדו אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו, ואינו עוסק לשמה ממש. כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו הטבעיים על כל פנים, להוציאן מהסתתרה הלב אל הגלוי במחו ותעלמות לבו על כל פנים. כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חברו למלאת רצונו, אלא אם כן אוהבו או ירא ממנו, כך אי

סמינר המקדש - אדר א' תשע"ט הקטורת בביתו

אֲפֹשֶׁר לַעֲשׂוֹת לְשִׁמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאֵמֶת, לְמִלְאֵת רְצוֹנוֹ לְבַד, בְּלִי זְכוּרֹן וְהִתְעוֹרְרוֹת אֲהַבְתוּ וַיִּרְאֶתוּ כָּלֵל בְּמַחוֹ וּמְחַשְׁבֹּתוֹ וְתַעֲלָמוֹת לְבוֹ עַל כָּל פְּנִיָּם. וְגַם אֲהַבָה לְבִדְהָ אֵינָה נִקְרָאת בְּשֵׁם עֲבוֹדָה בְּלִי יִרְאָה תִתְנַאֵה לְפָחוֹת, שֶׁהִיא מְסַתֶּרֶת בְּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר לְקַמּוֹן.

וּכְשֶׁעוֹסֵק שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה מְמַשׁ, לְשׁוּם אֵיזוֹ פְּנִיָּה לְכַבּוֹד עֲצָמוֹ, כְּגוֹן לְהִיּוֹת תַּלְמִיד חֶכֶם וְכַהֲנִי גִּוְנָא, אֲזִי אוֹתָהּ פְּנִיָּה שֶׁמִּצַּד הַקְּלִפָּה דְנִגְהָ מִתְלַבֶּשֶׁת בְּתוֹרָתוֹ, וְהִתוֹרָה הִיא בְּבַחֲיִנַת גְּלוּת בְּתוֹךְ הַקְּלִפָּה לְפִי שְׁעָה, עַד אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה שֶׁמְבִיאָה רְפוּאָה לְעוֹלָם, שֶׁבְּשׁוּבוֹ אֵל ה' גַּם תּוֹרָתוֹ שָׁבָה עִמוֹ. וְלָכֵן אָמְרוּ רַז"ל⁴: לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם וְכוּ', שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה בּוֹדָאִי, שֶׁבוֹדָאִי סוֹפּוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּגִלְגּוּל זֶה אוֹ בְּגִלְגּוּל אַחֵר, כִּי לֹא יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדַּח. אֲךָ כְּשֶׁעוֹשֶׂה סִתָּם, לֹא לְשִׁמָּה וְלֹא שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, אֵין הַדְּבָר תְּלוּי בְּתְשׁוּבָה; אֲלֵא מִיָּד שֶׁחֹזֵר וְלוֹמֵד דְּבָר זֶה לְשִׁמָּה, הָרִי גַם מֵה שֶׁלְּמַד בְּסִתָּם, מִתְחַבֵּר וּמִצְטָרֵף לְלַמּוּד זֶה וּפְרָחָא לְעֵלָא, מֵאַחַר שֶׁלֹּא נִתְלַבֶּשׁ בּוֹ עֲדִין שׁוּם קְלִיפָה דְנִגְהָ. וְלָכֵן לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם כו'. וְכֹן הֶעֱנִן בְּתַפְלָה שֶׁלֹּא בְּכֹנְנָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֵהָר. (תְּנִינָא פֶּרֶק לֹט)

בחד קטירנא

פֶּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, (שִׁיר הַשִּׁירִים ז) אֲנִי לְדוּדֵי וְעֵלִי תְשׁוּקָתוֹ. כֹּל יוֹמִין דַּאֲתַקְטְרָנָא בַּהֲאִי עֵלְמָא, בְּחַד קְטִירָא אַתַּקְטְרָנָא בִּיהַ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּבְגִין כַּךְ הִשְׁתָּא וְעֵלִי תְשׁוּקָתוֹ. דְּהוּא וְכֹל סִיעֵתָא קְדִישָׁא דִּילִיָּה, אַתּוֹ לְמִשְׁמַע בְּחַדוֹה, מִלִּין סִתִּימִין, וּשְׁבַחָא דַּעֲתִיקָא קְדִישָׁא, סִתִּימָא דְכֹל סִתִּימִין, פְּרִישׁ וְאַתְפַּרְשׁ מְכַלָּא, וְלֹא פְרִישׁ, דְּהַא כֹּלָא בִּיהַ מִתְדַבֵּק, וְהוּא מִתְדַבֵּק בְּכֹלָא הוּא כֹלָא. (זֵהָר - פְּתִיחַת הָאֲדָרָא זוּטָא)

מדוע מצרפים חלבונה לקטורת הסמים?כל תענית שאין בה מפושעי ישראל

א"ר חנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית שהרי חלבונה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קטרת (כריתות ו:)

בחיבור עם הטוב נתהפכת החלבונה

...ואחר כך כתיב 'וריח לו כלבנון', והוא על דרך מה שאמרו (עירובין כא ע"ב) 'הדודאים נתנו ריח' אלו ואלו עתידין שיתנו ריח. והוא, שאף התאנים הרעות רשעים גמורים עתידין שיתנו ריח. ורש"י פירש מתרגום יונתן, 'וריחהון כריח קטורת בוסמיא'. והיינו שבקטורת עירבו חלבונה שמרמז לפושעי ישראל, כמו שאמרו (כריתות ו ע"ב) שהרי חלבונה ריחה רע ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת. והיינו, שגם החלבונה נותן ריח טוב כשהוא יחד עם עשר סממני הקטורת. וכן פושעי ישראל יתנו ריח כשהן באגודה". (פרי צדיק ויצא, י)

כל סממני הקטורת קשורים בניצחון הלעומת זה

ולא רק שהמור הוא מלעו"ז, אלא שכל אחד ואחד מסממני הקטרת קשור עם ענין הלעו"ז, שהרי בקטרת דוקא י"א סממנים (ואם חסר א' כו'), היינו שכל אחד מסממני הקטרת הוא אחד מן י"א, שי"א הוא ענין הלעו"ז שאינו (כמו בקדושה ששם הוא) עשר ולא אחד עשר, ועוד שהרי י"א סממנים אלו הם כנגד י"א אלופי עשו, דהיינו שכל אחד מסממני הקטרת הוא כנגד אחד מאלופי עשו, וא"כ כל אחד מן הי"א סממנים קשור עם ענין הלעו"ז, שענין הקטרת הוא להפך את הלעו"ז לקדושה, והכח לזה הוא מאחר שקטרת הו"ע הריח שמגיע למעלה יותר מקרבנות. (מאמר כי תשא תשכ"ח)

החלבונה כסימן למקום העבודה

הקטורת נעשתה מסממנים שאינם ראויים למאכל אדם, והייתה בהם גם ה'חלבונה', שריחה רע. היא רומזת לדברים ירודים ותחתונים (לדברי הגמרא, על פושעי ישראל). עבודת הכוהנים הייתה ליטול את הדברים הנמוכים והירודים הללו ולהעלותם לקדושה, לשם ה'. בכך התבטא עיקר תפקידם - להעלות ולרומם את ענייני העולם הנמוכים אל הקדושה

האירוע שבו באה עבודתם זו של הכוהנים לידי ביטוי מובלט, הייתה בעת מעמד 'הקהל'. הכוהנים, שבמשך שבע השנים הקודמות למעמד זה, עסקו בהעלאת ענייני העולם לקדושה, התמסרו עכשיו להעלאתו של כל עם-ישראל לדרגה רוחנית גבוהה יותר.

על-כן זה היה גם ה'מבחן' שנבחן בו הכוהן: אם הוא מרגיש שזה תפקידו, והוא יוצא להקהיל את העם - בכך הוא מוכיח שכוהן הוא; ואם הוא יושב לו בביתו ואינו יוצא להקהיל את העם - "דומה זה שאין כוהן הוא"!

סמינר המקדש - אדר א' תשע"ט הקטורת בביתו

למעשה, כל יהודי הוא בבחינת 'כוהן' ("ואתם תהיו לי ממלכת כוהנים"⁸). תפקידו של יהודי, ובמיוחד של מי שיש להם השפעה על אחרים, לצאת לחוצות הערים, לעורר את העם ב'חוצרות' ולהעלותם לדרגה רמה יותר בתורה ובמצוות, עד "ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת". (קטע מ"שולחן שבת", מתורגם ומעובד מליקוטי שיחות יד)

תפילת המנחה

ישנו גם ענין הקטרת עכשיו, שזהו ענין תפילת מנחה, שנקראת מנחת קטרת, וכמבואר בהדרושים המבארים מעלת תפילת המנחה על שאר התפלות, ואף אלי' לא נענה אלא בתפילת המנחה (מאמר כי תשא תשכח)

ואמר רבי חלבו אמר רב הונא לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה שנאמר (מלכים א יח, לו) ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' ענני ה' ענני שתד אש מן השמים וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם (ברכות ו:).

תיקון השבירה

ועיקר הבירורים הוא במו"ס דהיינו בירור עולם התיקון מעולם התהו ושבירת הכלים שנפלו לבי"ע כו' כמ"ש באגה"ק סי' כ"ח. וכן בעבודת ה' ענין הבירור ע"י כתיבת הזית עיין במדרש רבה ר"פ תצוה והיינו שישפיל עצמו לעפר ויתמרמר על ריחוקו מה' וע"י כתיבתה זו ממשיך בחינת שמן שהוא מו"ס דא"א ומזה נמשך העלאת הנרות שהוא גילוי בחי' אהבה רבה דאהרן. (ליקוטי תורה בהעלותך - לא, א)